

Ժ.01.07 – ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆՅԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ԱՆՏԻԿ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Անտիկ գրականության առարկան, ուսումնասիրության մեթոդներն ու աղբյուրները: Երկիրը, ժողովուրդը: Հունական հրաշքի քննադատությունը: Նախահումերոսյան Հունաստանը: Կրետե-Միքենյան քաղաքակրթությունը: Հոմերոսյան Հարցը: <<Իլիական>> և <<Ոդիսական>> պոեմները, նրանց պատմական և դիցաբանական հիմքերը: Հոմերոսյան պոեմների պոետիկան:

Հոմերոսյան Էպոսի քայքայումը: Խրատական Էպոսի առաջացումը: Հեսիոդոսի <<Աստվածների ծագումը>> և <<Աշխատանք և օրեր>> պոեմները: Մարդկության Էվոլուցիայի կոնցեպցիան:

Զնադրերգության առաջացումը: Զնադրերգության հիմնական տեսակները և դեմքերը /Արքիլոքոս, Սապֆո, Ալքայոս, Անակրեոն, Պինդարոս/:

Հին Հունական դրաման և թատրոնը, նրա պատմական և դիցաբանական հիմքերը:

Եսքիլեսի ողբերգությունների հիմնական առանձնահատկությունները: <<Պրոմեթևսը շղթայված>>, <<Օրեստական>> ողբերգությունները:

Սոֆոկլեսի ողբերգությունների հիմնական առանձնահատկությունները: <<Անտիգոնե>>, <<Էդիպ արքա>> ողբերգությունները:

Եվրիպիդեսի ողբերգությունների հիմնական առանձնահատկությունները: <<Իփիգենիան Ավլիսում>>, <<Մեդեա>> ողբերգությունները: Ժողովրդավարության ճգնաժամի արտացոլումը Արիստոֆանեսի կատակերգություններում:

Հին Հունական արձակը: Նրա տարատեսակները /պատմագրություն, ճարտասանություն, փիլիսոփայություն/: Պլատոնի <<Սոկրատի պաշտպանականը>>:

Հելլենիստական գրականության հիմնական առանձնահատկությունները, կապը տեղական մշակույթի հետ: Նոր ժանրերը: Հին հունական վեպը:

Հռոմեական մշակույթը: Հռոմի պատմությունը և դիցաբանությունը: Հռոմեական գրականության առաջին շրջանը: Թարգմանական գրականություն: Պլավտուսի և Տերենտիուսի կատակերգությունները:

Հռոմեական գրականության ոսկեդարը: Կենսականության գաղափարը: Վերգիլիոսի ստեղծագործությունը: Գյուղական աշխատանքի փառաբանությունը Վերգիլիոսի պոեզիայում: <<Էնեականի>>՝ իբրև ազգերի Էպոսի, թեման և պոետիկան: Նրա առնչությունները հոմերոսյան Էպոսի հետ: Հռոմեական քնարերգության համայնապատկերը Կուտուլլուսից մինչև Օվիդիոս:

Արևմտաեվրոպական միջնադարյան մշակույթի կառուցվածքը և գլխավոր հատկանիշները: Զրիստոնեության դերը և նշանակությունը միջնադարյան մշակույթի համար: Միստիկական և միստիկական: Ֆեոդալիզմ և ասպետականություն: Միջնադարյան արվեստի կարևորագույն գծերը: Գրականությունը միջնադարի մշակութային համակարգի մեջ: Միջնադարյան գրականության ցիկլերը:

ԱՍՏՎԱԾԱԲԱՆԱԿԱՆ-ՓԻԼԻՍՈՓԱՅԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ավգուստինոս Ավրելիոսի աստվածաբանական-փիլիսոփայական ուսմունքը և նրա գեղագիտական հայացքները: <<Խոստովանանքը>> որպես վաղ միջնադարյան գրական հուշարձան: Բոյեցիոսի <<Փիլիսոփայական միտարանքը>>: 2/ Լեգենդների և վարքագրությունների գրական-փիլիսոփայական նշանակությունը: Լեգենդներ Ս.Ալեքսիսի, Ս.Կոլոմբանի, Ս.Էտյենի, Ս.Ժերմենի մասին: 3/ Հոգևոր դրամա և միստերիա: <<Հին Կտակարանի>> միստերիաները (Ադամի և Եվայի ցիկլը): Ծննդյան և հարության միստերիաները: 4/ Միջնադարյան Եպիկական գրականություն: Սկանդինավյան Եպիկական պոեմները: <<Բեովուլֆ>> և <<Երգ Սիդի մասին>> Էպոսները: Ֆանսիական Էպոսի առաջացումը և նրա զարգացման աստիճանները: <<Ռոլանդի երգը>> որպես ֆրանսիական հերոսական Էպոս: Գերմանական Էպոսը. <<Նիբելունգների երգը>>: 5/ Ասպետական վեպ և քնարերգություն: <<Տրիստանի և Իզոլդայի սիրավեպը>>: Պրովանսյան տրուբադուրների պոեզիան: Տրուբադուրների պոեզիայի ժանրային համակարգը:

ՈՒՇ ՄԻՋՆԱԴԱՐՅԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՎ ՆԱԽԱԿԵՐԱԾՆՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Դանթե. Կյանքը և ստեղծագործությունը: <<Նոր կյանք>> ժողովածուն: <<Աստվածային կատակերգության>> սկզբնաղբյուրները, կառուցվածքը և այլաբանական շերտերը: Բեատրիչեի և Վերգիլիոսի կերպարները: Խորհրդանիշների համակարգը և թվային միաստիկան: **Ֆրանսուա Վիյոնի** պոեզիան: **Չոսերը** և անգլիական Նախավերածննդյան գրականությունը:

ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴ

Իտալիայի մշակութային իրավիճակը 14-16-րդ դարերում:

Պետրարկայի <<Մոնետների գիրքը>>:

Բոկկաչիոյի ստեղծագործությունները: <<Ֆյամետա>>: <<Դեկամերոնի>> նշանակությունը իտալական և եվրոպական արձակի համար: Իտալական հումանիզմի բնութագիրը Ռեֆորմացիան Գերմանիայում և գերմանական հումանիզմի շրջանները:

Ուլրիխ Ֆոն Զոլտտեն: **Էրազմ Ռոտերդամցին** և նրա <<Գովք հիմարության>> երգիծանքը: Իտալական ազդեցությունները ֆրանսիական վերածնության վրա: **Մարգարիտա Նավարրացու** խմբակը: **Դեպերյե:** **Ռաբլեի** <<Գարգանտյուա և Պանտագրյուել>> վեպը:

Պլեադի գեղագիտությունը: **Մոնտենի** <<Փորձերը>>: Վերածնության առաջացումը Անգլիայում: **Թ.Մորի** <<Ուտոպիան>>: Նախաշեքսպիրյան թատրոնը: **Գրիստոֆեր Մառլոյի** ողբերգությունները:

Շեքսպիրի կյանքը և առեղծվածը: <<Զրոնիկները>> և <<Մոնետները>>: Կատակերգությունները: Շեքսպիրի մեծ ողբերգությունները (<<Համլետ>>, <<Օթելլո>>, <<Լիր Արքա>>, <<Մակբեթ>>): Շեքսպիրի աշխարհայեցողությունը: Շեքսպիրի դրամատիկական հանճարի բնութագիրը: Իսպանական Վերածնության գլխավոր գծերը Աշխարհագրական մեծ հայտնագործությունները և Իսպանիայի գաղութարարական քաղաքականությունը: Պիկարոյական վեպը: **Սերվանտեսի** կյանքը: <<Դոն Կիխոտի>> սկզբնաղբյուրները: Դոն Կիխոտի կերպարը: Իսպանական թատրոնի սկիզբը: Սերվանտեսի պիեսները:

Լոպե դե Վեգան` իսպանական վերածնության թատրոնի գագաթ: 16-րդ դարի իսպանական դրամատուրգիան: Կալդերոնի փիլիսոփայական դրամաները:

17-18-ՐԴ ԴԱՐԵՐԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Կլասիցիզմի առաջացումը Ֆրանսիայում: Կլասիցիզմի տեսությունը (**Ն. Բուալո, Դը Օրբինյակ**): Կլասիցիզմը և անցյալի գրական-մշակութային ժառանգությունը: **Կոռնեյի** ողբերգությունների գլխավոր հատկանիշները (<<Սիդ>>, <<Պոլիկտոս>>): **Ռասինի** պիեսների բարոյա-հոգեբանական ուղղվածությունը (<<Ֆեդրա>>, <<Բրիտանիկ>>, <<Անդրոմաքե>>):

Մոլիերի թատրոնը և կլասիցիստական կատակերգությունը (<<Դոն Ժուան>>, <<Տարտյուֆ>>, <<Սիզանտրոպ>>):

Կլասիցիզմի հետագա ճակատագիրը Ֆրանսիայում և Արևմտաեվրոպական մյուս երկրներում (Անգլիա, Գերմանիա, Իտալիա):

Անգլիական վեպի ձևավորումը և զարգացումը 18-րդ դարում: Դ.Դեֆոյի, Ռոբինզոն Կրուզո>> վեպի գլխավոր գաղափարները:

Ջ.Սվիֆթի <<Գուլիվերի ճանապարհորդությունները>>. Եվրոպական քաղաքակրթության քննադատությունը Սվիֆթի կողմից: Սվիֆթի ուտոպիան:

Սենտիմենտալիզմի առաջացումը Անգլիայում:

Լ.Ստերնի <<Տրիստամ Շենդի>> վեպը: Ռիչարդսոնի սենտիմենտալիզմը (<<Պամելա>>, <<Կլարիս>>): Զ.Ֆիլդինգի, Սմոլերի ստեղծագործությունները: Ֆրանսիական լուսավորչական գրականությունը: Պայքար կլասիցիզմի դեմ:

Ռուսսոյի <<բնական մարդու>> տեսությունը: Ռուսսոյի սենտիմենտալիզմը և հակա-գրական>> գեղագիտությունը. (<<ՆորԷլիզա>>, <<Խոստովանանք>>):

Դ.Դիդրոյի գրական գործունեությունը: Դիդրոն արվեստի և գրականության տեսաբան: Դրամայի ժանրի առաջացումը: Դիդրոյի վեպերը (<<Միանձնուհի>>, <<Ռամոյի ազգականը>>, <<Ժակ Ֆատալիստ>>):

Վոլտերի երգիծանքը: Վոլտերը և կլասիցիզմի գեղագիտությունը:

Լայբնիցի լավատեսական աշխարհայացքի քննադատությունը <<Կանդիտ կամ օպտիմիզմ>> վիպակում: Փիլիսոփայական պատմվածքները:

Վոլտերը դրա դրամատուրգ (<<Օռլեանի կոլյսը>>):

Բումարշեի դրամատուրգիան: 18-րդ դարի ֆրանսիական հոգեբանական վեպը. Աբբա Պրևո («Մանոն Լեսկո», «Շաղերլո դը Լակլո >> Վտանգավոր կապեր»):

Լուսավորությունը գերմանիայում:

Յերդերի գրական-փիլիսոփայական գործունեությունը:

Լեսսինգը արվեստի տեսաբան («Լասկոն», «Համբուրգյան դրամատուրգիա»): «Գրոհ և փոթորիկ» շարժումը:

Վ.Գյոթեի գրական գործունեության սկիզբը. («Երիտասարդ Վերթերի տառապանքները», «Գյոց Ֆոն Ֆեռլինխգեն»): Գյոթեի քնարերգությունը:

Շիլլերը և արվեստի ազատության տեսությունը. («Նամակներ մարդու գեղագիտական դաստիարակության մասին» տրակտատը): Շիլլերի «Ավագակները», «Սեր և խարդավանք» պիեսների նորարարական նշանակությունը: Շիլլերի պատմական դրամաները, նրա քնարերգությունը:

19-րդ դարի գրական ուղղութիւնների շարգացում ՕՐԻՆԱԶԱՓՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Ռոմանտիզմի պատմական նախադրյալները: Ռոմանտիզմի փիլիսոփայական աղբյուրները: **Է.Կանտի** «Դատողական ունակության քննադատությունը» և «արվեստի անկախության» տեսությունը իբրև ռոմանտիզմի փիլիսոփայական նախահիմք: Անհատի նշանակության բարձրացումը և նրա գոյաբանական արժեքը **Ֆիխթեի** փիլիսոփայության մեջ և նրա ազդեցությունը գերմանական ռոմանտիզմի գեղագիտության վրա: **Ֆ.Շեյլինգի** «Արվեստի փիլիսոփայությունը» աշխատությունը. միֆի և միֆագիտակցության նրա մեկնաբանությունը իբրև նոր պոետիկայի սկիզբ: **Ավգուստ և Ֆրիդրիխ Շլեգել** եղբայրները. գրականության պատմականության տեսակետը: Նովալիսի «Գիշերվա հիմները»:
Յյոդերլինը և անտիկ մշակույթը: Գերմանական ռոմանտիկական արձակը: Գյոթեն և Յեգելը ռոմանտիզմի մասին: **Հոֆմանի** ստեղծագործությունները («Փոքրիկ Ցախեսը»): Շամիսոյի «Պետեր Շլեմեյի արկածները» վիպակը: **Հ.Հայնեի** քնարերգությունը. նրա քաղաքական երգիծանքը («Գերմանիա», «Աթթա Տրոլ») պոեմները:

Անգլիական ռոմանտիզմի ներքին հակասությունները: <<Լճային>> դարոցի բանաստեղծները. **Վորդսվորթ, Զոլդիջ, Սաուդթ:** Վոլդսվորթ, <<Լիրիկական բալլադները>>, <<Նախերգանքը>>: Ռոմանտիզմի **Բայրոն-Շելլիական** գիծը:

Բայրոնի <<դեմոնիզմը>>. մարդու կոնցեպցիան Բայրոնի պոեզիայում. (<<Կայեն>>, <<Դոն ժուան>>, <<Մանֆրեդ>>): Բայրոնի պոետիկան:

Շելլիի քնարերգությունը: Վոլտեր Սկոտի վիպասանությունը. նրա նորարարությունը: Ռոմանտիզմը Ֆրանսիայում:

Շատոբրիանի ռոմանտիզմը (<<Զրիստոնետության հանճարը>>, <<Աթալլա>>): **Վ..Յյուզոն** բանաստեղծ, դրամատուրգ, վիպասան:

Ֆրանսիական ռոմանտիկական պոեզիան (Լամարթին, Ալֆրեդ դը Վիլյի, Ալ Սյուսետ): Պրոսպեր Մերիմեի ռոմանտիզմի ինքնատիպությունը:

Անցում ռոմանտիզմից դեպի ռեալիզմ:

Բալզակի <<Մարդկային կատակերգության>> կառուցվածքը և նրա գեղագիտական փիլիսոփայական կոնցեպցիան: Մարդը և հասարակությունը: **Ստենդալի** գեղագիտական հայացքները (<<Նամակներ Յոնմից>> նրա վեպերը) <<Կարմիրն ու Սևը>>, <<Պարմի մենաստանը>>): Ռոմանտիկական իդեալի փլուզումը **Գ.Ֆլոբերի** վեպերում (<<Տիկին Բովարի>>, <<Սալամբո>>, <<Չգացմունքների դաստիարակություն>>): Ֆլոբերի պոետիկան:

Դիկկենսի վիպասանությունը. մանկության թեմայի արծարծումը Դիկկենսի վեպերում (<<Օլիվեր Թվիստ>>):

Թեկկերեյի <<առանց հերոսների>> վեպի տեսությունը (<<Սնափառության տոնավաճառ>>): Նատուրալիզմի և սիմվոլիզմի առաջացումը Ֆրանսիայում: Ռոմանտիզմի քայքայումը և սիմվոլիզմի առաջացումը:

Է.Զոլայի <<Էքսպերիմենտալ>> վեպի տեսությունը: <<Ռուզոն Մակարներ>> վիպաշարը:

Շառլ Բոդլերի <<Չարի ծաղիկներ>> ժողովածուի փիլիսոփայական-գեղագիտական հիմքերը: Շ.Բոդլերը և նոր պոեզիայի սկզբունք (անցում <<պառնասական>> պոեզիայից սիմվոլիզմին):

Երաժշտության և պոեզիայի հարաբերությունների հարցը սիմվոլիզմի տեսության մեջ: Պ.Վեռլենի <<Պոետական արվեստ>> բանաստեղծու-

թյունը: Նրա բանաստեղծական ուղին և պոետիկայի գլխավոր հատկանիշները: **Ա.Ռեմբոյի** նորարարական պոեզիան և նրա արձակ պոեմները (<<Պայծառացումներ>>, <<Մեկ սեզոն Դժոխքում>>):

Ս.Մալարմեի <<լեզվական-սիմվոլիստական>> գեղագիտությունը. (<<Ֆավի հետճաշա հանգիստը>> բանաստեղծությունը): Սիմվոլիզմի ազդեցությունը եվրոպական պոեզիայի վրա:

Օսկ.Ուայլդի գեղագիտությունը <<Դորիան Գրեյի դիմանկարը>> վեպը:

Բեռնար Շոռլի դրամատուրգիան:

Ամերիկյան ռոմանտիզմ: **Էդգար Պոյի** նովելները: (<<Ագռավը>> բանաստեղծությունը): **Ֆ.Կուպերի և Վաշ Իրվինգի** ստեղծագործությունները: **Յ.Մերվիլի** <<Սոբի Դիկ>> վեպի սիմվոլիստական և փիլիսոփայական հիմքերը:

Ռաֆ.Էմերսոնը և նրա <<տրանսցենտենտալիզմը>>:

Էմիլի Դիկինսոնի քնարերգությունը:

Ուոլթ Ուիթմենի <<Խոտի տերևները>> իբրև արևմտյան նոր պոեզիայի նախասկիզբ: Պոեզիայի և պոետականի նոր ըմբռնումը Ուիթմենի կողմից:

20-րդ դարի գրական ՌԻՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Ջեյմս Ջոյսի նորարարությունը. <<Դուբլինցիներ>> պատմվածաշարը: <<Արվեստագետի դիմանկարը երիտասարդ հասակում>>: <<Ուլիսը>> որպես 20-րդ դարի վեպի նոր կոնցեպցիա: Պարոդիայի հասկացությունը <<Ուլիսում>>:

Մարսել Պրուստի <<Կորած ժամանակների որոնումները>> վիպաշարի փիլիսոփայական հոգեբանական հիմքերը: Ֆ.Կաֆկան և Էքսպրեսիոնալիզմի գրականությունը: Մարդու իրավիճակի պատկերումը Կաֆկայի վեպերում և նովելներում: (<<Դատավարություն>>, <<Դոյակ>>, <<Կերպարանափոխություն>>, <<Դատավճիռ>>):

Թոմաս Մանի ստեղծագործության ուղին <<Բուդենբրոքներից>> մինչև <<Հովսեփը և նրա եղբայրները>>: Թոմաս Մանի փիլիսոփայական և գեղագիտական հայացքները (<<Դոկտոր Ֆաուստոս>>): **Հայնրիխ Մայնի** գեղարվեստական կոնցեպցիան: **Հերման Հեսսեն** և գերմանական գրական զարգացումը 20-րդ դարի առաջին կեսին. (<<Տափաստանի

գայլը>>, <<Ուլունքախաղ>>): Հերման Հեսսեն և Արևելքը (<<Ճանապարհորդություն դեպի Արևելք>>): **Ռ.Ս.Ռիլկեն** և արևմտաեվրոպական պոեզիան 20-րդ դարի սկզբներին: <<Դուիսյան Էլեգիաների>> և <<Սոնետներ Օրփեոսին>> շարքերի հոգևոր-փիլիսոփայական հիմքերը: Ավստրո-գերմանական պոեզիան 20-րդ դարում. (Թրակ, Ցեյան, Էնցենսբերգեր):

Թ.Ս.Էլիոթը և 20-րդ դարի մոդեռն պոեզիան: Էլիոթի պոեմները (<<Մեռյալ երկիր>>, <<Չորս կվարտետ>>, <<Մոխրե չորեքշաբթի>>): Էլիոթի քննադատական հայացքները: Եվրոպական մշակույթի անկման գաղափարները Էլիոթի պոեզիայում:

Դիլան Թոմասի քնարերգությունը: Հետպատերազմյան շրջանի անգլիական պոեզիան: Ֆրանսիական սյուրռեալիզմի պոեզիան:

Ա.Բրետտնի <<Մանիֆեստները>>. **Ապոլիներ, Եյուլար, Արագոն, Պրևեր, Պոլ Վալերի, Սեն ժոն Պերս:** Ֆրանսիական Էկզիստենցիալիստական գրականությունը:

Ալ.Կամյուլի <<Ընդվզող մարդը>> Կամյուլի Էկզիստենցիալիզմը. (<<Օտարականը>>, <<Ժանտախտը>>): Կամյուլի դրամատուրգիան:

Ժան Պոլ Սարտրի փիլիսոփայական կոնցեպցիան և նրա գեղարվեստական մարմնավորումը. Սարտրը վիպագիր (<<Ազատության ուղիներ>>) և դրամատուրգ:

20-րդ դարի ամերիկյան գրականության հիմնական ուղղությունները.

Ջ.Լոնդոն (<<Մարտին Իդեն>>), Դրայգեր (<<Ամերիկյան ողբերգություն>>): <<Կորած սերնդի>> գրականությունը: Ս.Ֆիցջերալդի <<Մեծն Գեթսբի>> և <<Գիշերն անուշ է>> վեպերը: <<Ամերիկյան երագի>> փյուզումը: Ուժեղ մարդու կերպարը **Է.Հեմինգուեյի** ստեղծագործություններում: (<<Ֆիեստա>>, <<Շերոուկին և ծովը>>): **Ուիլ.Ֆոլկների** <<Հարավային վեպը>> <<Գիտակցության հոսքի>> մեթոդը ֆոլկների ստեղծագործություններում (<<Աղմուկ և ցատուճ>>): Ֆոլկների պատմվածքները:

Հետպատերազմյան շրջանի ամերիկյան արձակը (**Ջ.Ապդայկ, Սեյինջեր, Վոնեգուտ**): **Վիլ.Սարոյանը** արձակագիր (<<Մարդկային կատակերգություն>> վեպը, պատմվածքները) և դրամատուրգ (<<Իմ սիրտը լեռներում է>>, <<Զո կյանքի ժամանակը>>): 20-րդ դարի ամերիկյան դրամատուր-

գիան. (Թենիսոն Ուիլյամս, Յուզին Օ'Նիլ>>): Ամերիկյան բիթնիկների պոեզիան. ընդլզման և խոռվարարական տրամադրությունները Ա.Գինզբերգի, Լ.Ֆերլինգերտիի, Ռ.Լոուելլի ստեղծագործություններում:

Ֆրանսիական <<աբսուրդի>> թատրոնը **(Ա.Ադամով, Իոնեսկո, Բեկկեա)**: Մարդու անհետացման գաղափարը Բեկկետի պիեսներում (<<Գոդոյին սպասելիս>>):

Ֆրանսիական <<Նոր վեպը>> **(Մ.Բյուլթոր, Ն.Սարրոտ, Ա.Ռոբ Գրիե)**: Անգլիական փիլիսոփայական-հոգեբանական արձակը 1950-80-ական թվականներին (Ուիլ. Գոլդինգ, Ա.Մերդոկ):

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Տրոնսկի Ի., Հին հունական գրականության պատմություն, Ե., 1951
2. Տրոնսկի Ի., Հռոմեական գրականության պատմություն, Ե., 1951
3. Առաքելյան Ա., Հունական գրականության պատմություն, Ե., 1968 թ.
4. Առաքելյան Ա., Հռոմեական գրականության պատմություն, Ե., 1956 թ.
5. Лосьев А, Античная литература, М, 2005
6. Մամիկոնյան Հովհ., Արտասահմանյան գրականության պատմություն, Վերածննդի դարաշրջան, Եր. 1957
7. Սողոմոնյան Ս., Արտասահմանյան գրականության պատմություն, Ե. 1981
8. Արևմտաեվրոպական գրականության պատմություն, Վաղ Միջնադար, Ե., 1949
9. История зарубежной литературы. Средние века и Возрождение, М., 1987
10. Արտամոնով Ս., 17-18-րդ դդ. արտասահմանյան գրականության պատմություն, Ե., 1986
11. 19-րդ դ. արտասահմանյան գրականության պատմություն, Ե., 1989
12. Արտասահմանյան գրականության պատմություն, Ե., 1985
13. Էդոյան Հ., Շարժում դեպի հավասարակշռություն, Ե., 2008

Անգլո-ամերիկյան գրականություն

1. Անիքստ Ա., Շեքսպիր, Ե., 1988
2. Հարությունյան Ա., Ետպատերազմյան ամերիկյան պոեզիայի զարգացման հիմնական միտումները /1945-1970/
3. Ивашева В.В., Литература Великобритании 20-го века, М., 1984
4. Кеттл А., Введение в историю английского романа, М., 1966
5. Михальская Н.П., Аникин Г.В., Английский роман 20-го века, М., 1980

6. Михальская Н.П., История английской литературы, в 2-х томах, М., 1985
7. Литературная история США, в 3-х томах, М., 1978
8. История английской литературы в 5-и томах
9. Гилензон Б. А., История литературы США, М., 1987
10. Урнов М.В., Вехи традиций в английской литературе, М., 1986
11. Սեդրակյան Ա., Էզրա Փառևնդ, Ե., 2001

Ֆրանսիական գրականություն

1. История французской литературы в 4-х томах, М., 1946-63
2. Обломиевский Д., Французский символизм, М., 1973
3. Обломиевский Д., Французский романтизм, М., 1947
4. Бахтин М.М., Франсуа Рабле и народная культура средневековья, М., 1990
5. Андреев Л.Г., Козлова Н.П., Косиков Г.К., История французской литературы, М., 1987
6. Реизов Б.Г., Французский романтизм 19-го века, М., 1977
7. Բախչիկյան Հ., Դրվագներ ֆրանսիական գրականության պատմության, Ե., 2004

Գերմանական և ավստրիական գրականություն

1. История немецкой литературы в 5-и томах, М., 1962-76
2. Берковский Н.Я, Романтизм в Германии, Л., 1983
3. Лейтес Н.С., От “Фауста” до наших дней, М., 1987
4. ЭбхЫЭЗ` Немецкий роман 1918-45 г.г., Пермь 1987
5. Павлова Н.П., Типология немец. романа 1940-1945, М., 1985
6. История литературы ФРГ, М., 1980
7. Սողոմոնյան Ս. Ս., Լեսսինգ, Գյոթե, Յայնե, Երևան, 1978
8. Էքերման, Չրոյցներ Գյոթեի հետ, Ե., 1975
9. Մատիկյան Կ., 20-րդ դարի երկրորդ կեսի ավստրիական դրաման, Ե., 2004
10. Առաքելյան Ա., Չերման Չեսսեն և Արևելքը, Երևան, 2009,
11. Ալեքսանյան Ա., Ռ. Մուզիլի գրական-փիլիսոփայական հայացքները, Ե., 2009
12. Ստեփանյան Ս., Ժամանակի երկու ընկալում, Ե., 2009

Իսպանական գրականություն

1. Плавский З.И., Испанская литература 17-19 веков, М., 1978
2. Плавский З.И., Испанская литература 19-20 веков, М., 1982
3. Тертерян И., Испытание историей, Очерки испанской лит-ры 20-го века, М., 1973
4. Штейн А.Л., История испанской литературы, М., 1994
5. Пидаль Р.М., Избранные произведения; испанская литература сред. веков и Возрождения, М., 1998

6. Пидаль Р.М., Избранные произведения, М., 1961
7. Гильермо Диас, Плаха, История и теория испанской лит-ры, М., 2000

ԹՈՒՐԵԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Թյուրք գրականության ձևավորումը Փոքր Ասիայում թյուրքական պետականության ձևավորման (սելջուկյան սուլթանաթ) և Օսմանյան պետության կազմավորման շրջանում (11-րդ-15-րդ դդ.): Օղուզական բանահյուսության և արաբա-պարսկական գրավոր մշակույթի ավանդույթների ազդեցությունը թուրք գրականության կազմավորման վրա: Բյուզանդական ազդեցության հիմնահարցը (արևելաքրիստոնեական միստիցիզմ և սուֆիզմ) թուրքական մշակույթի վրա: Թուրք գրականության հնագույն և միջնադարյան շրջանների ուսումնասիրության պատմության համառոտ ակնարկ: Փոքր Ասիայի թյուրքական ցեղերի բանահյուսությունը և գրավոր մշակույթի ծագումը (13-րդ դար-14-րդ դարի սկիզբ): «Իմ պապ Զորքուլթի գիրքը». օղուզական Էպոսը: Էպիկական պոեզիայի տարբեր ձևերի ու ժողովրդական դիդակտիկայի ստեղծագործությունների միահյուսումը «Օղուզ-նամե»-ում:

Սուֆիզմ և ուֆիական գրականություն: Ջելալեդդին Ռումիի (1207-1279) կյանքը և գրական ժառանգությունը («Մասնավի-ի մասնավի», «Դիվան-ի Շամս», «Ֆիհի մա ֆիհի», «Մավաիլ-ի մաջալիս-ի սաբա», «Մաքթուլբաթ») և դրա ազդեցությունը թուրք գրականության ձևավորման վրա: Սուլթան Վելեդ (1226-1312): Շեյխաթ Յամգա (13-րդ դար):

Յունուս Էմրեի (մոտ. 1250-1320) - «Դիվանը», «Ռասալաթյուն-նուսհիյե», «Խրատական ուղերձներ» պոեմը: Ժողովրդական «թեքե»-ի գրականությունը:

Ավանդական պատկերները Յունուս Էմրեի «Դիվան»-ում (համիսլամական և սուֆիական արքետիպեր): Յունուս Էմրեն՝ որպես սուֆիական բարոյականության ու բարոյագիտության ջատագով:

Աշըք Փաշա (1271-1332): Աշխարհիկ գրականության սկզբնավորումը:

Օսմանյան պետության կազմավորման ու ծաղկման շրջանի գրականության ընդհանուր բնութագիրը: Վարքագրություն: Սիրային պոեմ:

Ահմեդի (մոտ. 1329-1413), Շեյխի (?-1428): «Վերածնության» միտումների հիմնահարցը 15-րդ-16-րդ դարերի թուրք գրականության մեջ:

Ահմեդ Փաշա (?-1497): Միջնադարյան թուրքական արձակը: Աշուղական պոեզիա. Փիր Սուլթան Աբդալ (?-1560): Դիդակտիկ պոեզիայի առանձնահատկությունները: Զնարական պոեզիան 16-րդ դարում: Բաքի (1526-

1600): 16-րդ դարի վերջի և 17-րդ դարի սկզբի թուրք գրականությունը: Զարաջաօղլան (1606-1689): «Զյոր-օղլի» էպոսը: 17-րդ դարի երկրորդ կեսի-18-րդ դարի գրականությունը:

«Զաղաքային գրականության» զարգացման առանձնահատկությունները: Նոր հերոսի, նոր թեմաների, նոր ժանրերի մուտքը քաղաքային գրականության մեջ: Ռեալիստական ուղղության ուժեղացումը այդ գրականության մեջ: Երգիծանքի և առանձնապես ծաղերգության զարգացումը:

Յուսուֆ Նաբին (1642-1712). երգիծական-դիդակտիկ «Ջայրիե» պոեմը: Նաբինի դիվանը, երգիծական, հասարակական և կրոնա-փիլիսոփայական մոտիվները նրա ստեղծագործություններում:

Ալաեդդին Սաբիտի (1650-1712). «Կիրճի պոեմը»՝ որպես «խաբեբայական չափածո նովելի» օրինակ:

«Կակաչների դարաշրջան»-ի գրականությունը: Ահմեդ Նեդիմի (1642-1730). Նրա գրական դպրոցը և ազդեցությունը ժամանակակիցների վրա: Նեդիմի հիմնական մոտիվները, նրա սիրային լիրիկայի առանձնահատկությունները:

Սուֆիական պոեզիայի անկումը: Շեյխ Մեհմեդ Գալիբը (1757-1799) որպես դրա վերջին խոշոր ներկայացուցիչ: Գալիբի «Գեղեցկություն և սեր» սուֆիական պոեմը: Մինչթանզիմաթյան գրականության առանձնահատկությունները:

Լուսավորչական գաղափարախոսության առաջին ծիլերը 18-րդ դարի վերջի- 19-րդ դարի սկզբի գրականության մեջ: Իզզեթ Մուլա Զեչեչիզադեն (1778-1829). «Տառապանք կրողը» պոեմը: Բայբուրթյուլ Չիհինսիի (1797-

1854) «Չիհիսիի արկածների պոեմ» երգիծական վիպակը, նրա հակաֆեոդալական ուղղվածությունը:

Թանգիմաթի բարենորոգումների նշանակությունը: Եվրոպականացում (արևմտականացում) հասկացությունը և դրա ելությունը: Լուսավորական շարժման նպատակներն ու առանձնահատկությունները, դրսևորման ձևերը թուրք գրականության մեջ:

Թուրքական պարբերական մամուլի առաջացումը: Հրապարակախոսության սկզբնավորումը և ունեցած ազդեցությունը երկրի հասարակական-քաղաքական կյանքում: Նոր երևույթներ գեղարվեստական գրականության մեջ: Արձակ: Պոեզիա: Դրամատուրգիա: Թարգմանական գրականությունը և նրա նշանակությունը: Նոր գրական լեզվի խնդիրը:

«Թանգիմաթի գրականություն» հասկացությունը, դրա ժամանակագրական շրջանակները, տիպաբանական առանձնահատկությունները:

Իբրահիմ Շինասու (1826-1871) տեղն ու դերը Թանգիմաթի շրջանի թուրք գրականության ձևավորման գործում: Հասարակական-քաղաքական գործունեության վերլուծությունը: Ի. Շինասին որպես հրապարակախոս: «Մտքերի լուսաբանում» (Tasvir-i Evkâr) լրագրի հիմնումը (1861) և դրա դերը թուրք մտավորականության ձևավորման գործում: Ի. Շինասու դիվանի թեմատիկ և տաղաչափական առանձնահատկությունները: «Բանաստեղծի ամուսնությունը» (Şair Evlenmesi) առաջին պիեսը թուրք գրականության մեջ: Պիեսի սյուժեի, նրանում արծածված հրատապ թեմաների ու խնդիրների վերլուծություն, երգիծական ռեալիզմի վերհանում: Եվրոպական գրականության ազդեցությունները Շինասու գրականության վրա, նրա ստեղծագործություններում պահպանված թուրքական ժողովրդական ավանդույթները:

«Նոր Օսմաններ» գաղտնի կազմակերպությունը, նրանց գաղափարների արտացոլումը թուրք գրականության մեջ:

Աբդուլիսամիդ Չիյա փաշան (1825-1880) որպես նոր թուրք գրականության հիմնադիրներից մեկը: Նրա չափածո ստեղծագործությունները, «Երագ» (Rûyâ) երկը. ստեղծագործությունների լուսավորչական ուղղվածությունը. որպես թարգմանիչ և գրաքննադատ: Նրա տեղը և դերը նոր թուրք գրականության մեջ:

Նամըք Զեմալը (1840-1888) թանգիմաթի գրականության խոշորագույն ներկայացուցիչ: Նրա հրապարակախոսական գործունեությունը Ազգայնական գաղափարախոսության հիմնական դրույթները, պիեսները և դրանց տեղը թուրքական դրամատուրգիայի ձևավորման գործում: Օսմանիզմի գաղափարախոսության արտացոլումը «Յայրենիք կամ Սիլիստրե» (Vatan yahut Silistre, 1873) դրամայում: Իսլամիստական գաղափարախոսության արտացոլումը «Խորեզմի շահ Ջելալեդդինը» (Celâlettin Harezmsâh, 1882) պատմական դրամայում: Կնոջ կերպարը դրամատուրգիայում և հրապարակախոսության մեջ. «Գյուլնիհալ» (Gülnehâl, 1874), (Zavallı çocuk, 1873): Նամըք Զեմալը թուրքական պատմական վեպի հիմնադիր: Պատմական-խրատաբանական «Նախագգուշացում կամ Ալի բեյի արկածը» (Intibah yahut sergüzeşt-i Ali Bey, 1876) վեպը: «Ջեզմի» (Cezmi) պատմական անավարտ վեպը: Զեմալի պոեզիան. Թարգմանչական գործունեությունը, ստեղծագործությունների հասարակական-քաղաքական հնչեղությունը և գեղարվեստական նշանակությունը:

Աբդուլիաք Յամիդի (1852-1937) տեղը Թանգիմաթի գրականության մեջ: Նրա պոեզիայի հիմնական թեմաները, լեզվաոճական ու տաղաչափական առանձնահատկությունները. դրամատուրգիան: «Յնդկաստանի դուստրը» (Duhter-i Hindû) պիեսի և «Թարըք» դրամայի առանձնահատկություններն ու գաղափարախոսական ուղղվածությունը:

Նովելի ժանրի ձևավորումը թուրք գրականության մեջ: Ահմեդ Միհդատը (1844-1913) որպես նովելիստ, վիպագիր, հրապարակախոս, թարգմանիչ: Նրա պատմվածքների հիմնական թեմաները, կերպարները և լեզվի առանձնահատկությունները: «Ֆելյաթուն բեյը և Ռաքըմ Էֆենդին» (Felâton Bey ve Râkım Efendi) վեպում բարձրացված արդիական հասարակական խնդիրների վերլուծություն և գեղարվեստական արժեքների վերհանում: Ահմեդ Միհդատի արկածային վեպերը: Նրա դերը նոր թուրքական արձակի ձևավորման ու գրական լեզվի պարզեցման ու զարգացման գործում:

Թանգիմաթի գրականության տիպաբանական բնութագիրը, առանձնահատկությունները, նրանց տեղը նոր գրականության մեջ: Յայ-թուրքական գրական առնչությունները թանգիմաթի շրջանում:

Թուրք գրականությունը 19-րդ դարի վերջին և 20-րդ դարի սկզբին: Սուլթան Աբդուլ Յամիդ 20-րդի բռնապետական՝ «զուլումի» ռեժիմի հաստատումը, այդ քաղաքականության ելությունն ու թողած ծանր հետևանքները: Հայաձանքները հասարակական, գրական-մշակութային ոլորտում:

«Գիտելիքների հարստություն» (Servet-i Fünün) գրական-գեղարվեստական պարբերականի (1891-1901) ստեղծումը, հետագա ծավալումները, գաղափարական ուղղվածությունը և ունեցած նշանակությունը գրական կյանքում: Պարբերականում գրական հրապարակումների հիմնական թեմաները և խնդիրները, նրանցում առկա գեղարվեստական առանձնահատկությունների և եվրոպական ազդեցության ձևերի լուսաբանումը:

Թևֆիկ Ֆիքրեթը (1867-1915) որպես թուրքական պոեզիայի ամենանշանակալից դեմքերից մեկը: Հասարակական գործունեությունը, ստեղծագործության հիմնական շրջանները: Զաղաքացիական, ազատասիրական ուղղվածության բանաստեղծությունները: «Հին պատմություն» փիլիսոփայական պոեմը և ապագայի իդեալի երազային տեսիլքի պատկերումը: Թևֆիկ Ֆիքրեթը «Սերվեթ-ի Ֆյունուն» գրական-գեղարվեստական պարբերականի խմբագիր: Թևֆիկ Ֆիքրեթի գրական գործունեությունը 1908 թ. հետո. նրա իդեալների կործանման, հիասթափության, հոռետեսության շրջանը: Երիտթուրքական իրականության քննադատությունը Թևֆիկ Ֆիքրեթի պոեզիայում: Ֆիքրեթը որպես բանաստեղծ-քաղաքացի: «Կողոպտիչների խնջույքը» երգիծական բանաստեղծությունը, «Հրաժեշտ Հայրուկին» սիմվոլիստական բանաստեղծությունը: Պատերազմի քննադատությունը նրա ստեղծագործություններում. «Սրբազան պատերազմ» բանաստեղծությունը: Թևֆիկ Ֆիքրեթի գրական-գեղարվեստական հայացքները: Թևֆիկ Ֆիքրեթի քնարերգությունը, բնության պատկերները նրա բանաստեղծություններում: Ֆիքրեթի պոեզիայի լեզուն և տաղաչափական յուրահատկությունները:

Հայիդ Զիյա Ուշաքլըզիլը (1866-1945) որպես «Սերվեթ-ի Ֆյունունի» խոշորագույն արձակագիր: Ռեալիստական մոտիվները նրա վեպերում: «Կապույտը և սևը» վեպը: Ուշաքլըզիլի ստեղծագործությունների հումանիզմը: «Փոքր մարդու» կերպարը նրա նովելներում:

1908 թվականի երիտթուրքական հեղաշրջումը և գրական կյանքի աշխուժացումը: «Ֆեջր-ի աթը» գրական-գեղարվեստական հանդեսի հիմնումը և բանաստեղծների խմբակի կազմավորումը: Նրանց հռչակագիրը և գրական գեղարվեստական հայացքները: «Ֆեջր-ի աթը» խմբակի դերը 20-րդ դարի սկզբի թուրքական պոեզիայի ձևավորման գործում:

Թուրքական խորհրդապաշտությունը: Ահմեդ Յաշիմ (1885-1933). «Լուսնային բանաստեղծություններ», «Ժամերը լճի մոտ» ժողովածուները: Գրական ուղղությունների ձևավորումը թուրք գրականության մեջ: Իսլամիստական ուղղություն, գաղափարական և քաղաքական նպատակներն ու առանձնահատկությունները: Մեհմեդ Աքիֆ Էրսոյի (1873-1936) կյանքը և գրական ուղին: Յիմնական ստեղծագործությունները՝ «Փուլեր» (Safahât) ժողովածուները, դրանց գաղափարա-քաղաքական ուղղվածությունը և արտահայտչական միջոցների առանձնահատկությունները:

Օսմանական ուղղություն. գաղափարական և թեմատիկ առանձնահատկությունները: Յահյա Բեմալը (1885-1958) որպես արուզի վերջին խոշոր ներկայացուցիչ: Նրա կյանքը և հիմնական ստեղծագործությունները: Սուլեյման Նազըֆի (1870-1929) կյանքը և ստեղծագործությունները: Օսմանյան կայսրության անցյալի իդեալականացումը նրա ստեղծագործություններում:

Պանթյուրքիստական ուղղություն. Գաղափարախոսական ուղղությունը, թեմատիկ և ժանրային առանձնահատկությունները: Պանթյուրքիզմին հարող գրողների գրական-գեղարվեստական հայացքները: Նրանց դերը պանթյուրքիստական ուղղության ձևավորման գործում:

Երիտթուրքական ու քեմալական շարժման գործիչ, թյուրքականության (թյուրքչուլուքի) գաղափարախոս Չիյա Գյոքալփի (1875-1924) թաղաթական, գիտական և գրական-հասարակական գործունեության վերլուծություն: Պանթյուրքիզմի գաղափարախոսության դրսևորումը Գյոքալփի գեղարվեստական ստեղծագործություններում («Թուրան» (Turan) «Կարմիր խնձոր» (Kırmızı Elma), «Նոր կյանք» (Yeni Hayat) բանաստեղծությունների ժողովածուն): «Թյուրքականության հիմունքները» աշխատության գաղափարական հենքը և թյուրքականության գյոքալփյան ընկալման գաղափարական և քաղաքական առանձնահատկությունները:

Գյոքալիի մշակութաբանական հայացքները, լեզվի մաքրման նրա առաջադրած բարեփոխումները:

Օմեր Սեյֆեդդինը (1884-1920) որպես թուրքական արձակի խոշորագույն ներկայացուցիչ. հասարակական-քաղաքական գործունեությունը և հայացքները: Օմեր Սեյֆեդդինի նովելները, դրանց գրական-գեղարվեստական առանձնահատկությունները: Ծայրահեղ ազգայնամոլության և պանթուրքիստական գաղափարների արտացոլումը նրա նովելներում: Օմեր Սեյֆեդդինի տեղը թուրք գրականության մեջ:

Պանթուրքիստական ուղղությանը հարող այլ գրողներ՝ Մեհմեդ Էմին, Յալիդե Էդիպ, Ահմեդ Յիքմեթ և ուրիշներ: Ազգային ուղղության սաղմնավորումը 20-րդ դարի 10-ական թթ.: «Անատոլիայի» թեմատիկան նոր թուրք գրականության մեջ:

Մեհմեդ Էմին Յուրդաքուլի (1869-1944). Պանթուրքիզմի արտացոլումը նրա ստեղծագործություններում: «Թուրքերեն բանաստեղծություններ» (Türkçe Şiirleri, 1898), «Դեպի Թուրան» (Turana Doğru, 1918) ժողովածուների գաղափարախոսական ուղղվածությունը. Գաղափարական հայացքները 1908թ. Երիտթուրքական հեղաշրջումից հետո, դրանց արտացոլումն իր շրջանի ստեղծագործություններում:

Յալիդե Էդիպ Ադըվարի (1884-1964) Թյուրքականության գաղափարախոսության արտացոլումը Էդիպի «Նոր Թուրան» (Yeni Turan, 1912), «Կրակե վերնաշապիկ» (Ateşten Gömlek, 1923), «Թաթարուհին» (Tatarcık, 1939) վեպերում: Սիրո թեմայի և կնոջ կերպարի ընկալումները: Զեմալական շարժումը և նրա արտացոլումը գրականության մեջ: Թուրքիայի Հանրապետության հռչակումը: Բարեփոխումների իրականացումը Թուրքիայի Հանրապետությունում, Թուրքիայի վերածումը բուրժուական պետության: Մշակութային բարենորոգումների նպատակներն ու նշանակությունը: Լեզվական բարեփոխում, անցումը արաբատառից լատինատառ այբուբենի: Նոր երևույթներ երկրի հասարակական-քաղաքական, տնտեսական ու մշակութային կյանքում: Գրական կյանքի աշխուժացումը, նոր թեմաների ու հասարակական-քաղաքական հիմնահարցերի արտացոլումը քեմալական շրջանի գրականության մեջ:

20-30-ական թթ. Թուրք գրողների ստեղծագործությունների թեմատիկ և ժանրային առանձնահատկությունները:

Զեմալ Աթաթուրքի կերպարի իդեալականացումն ու ջատագովությունը թուրք գրականության մեջ:

Ռեշաթ Նուրի Գյունթեքինի (1889-1956). դերը քեմալական շրջանի թուրք գրականության ձևավորման ու զարգացման գործում: Զեմալական շարժման արտացոլումը ստեղծագործություններում: Թուրքական վեպի ժանրի զարգացումը Նուրիի կողմից: «Կանաչ գիշեր», «Ցախասարեակ», «Տերևաթափ» վեպերը: Կնոջ ազատության, անատուլիական կյանքի սոցիալական հիմնահարցերը:

Հաքուբ Զադրի Զարասումանօղլու (1889-1975). «Օտարականը», «Անկարա» և «Աքսոր» վեպերը: Զեմալական շարժման մեկնաբանությունը ստեղծագործություններում: Գյուղացու կերպարը և գյուղական կյանքը պատմվածքներում:

1940-ական թվականների առաջադեմ բանաստեղծներ Օրհան Վելի (1914-1950), Մելիհ Ջևդեթ Անդայի (1915) և Օքթայ Ռիֆաթի (1914-1988) ստեղծած «Եռոտանի» գրական խմբակի դերն ու նշանակությունը թուրք գրականության հետագա զարգացման գործում:

Սաբահաթթին Ալի (1907-1948). հասարակական գործունեությունը, քաղաքական հայացքները: Նրա պատմվածքների թեմատիկան: «Փոքր մարդու» կերպարը: «Մեր միջի սատանան» (İçimizdeki Şeytan), «Զույու-ջակցի Յուսուֆը» (Kuyucaklı Yusuf), «Մուշտակով տիրամայրը» (Kürk Mantolu Madonna) վեպերի գաղափարական և գեղարվեստական արժեքները: Նազըմ Հիքմեթ (192-1963). հասարակական-քաղաքական գործունեությունը, կյանքը վտարանդիության մեջ (Մոսկվայում): Հիքմեթի պոեզիան և արձակը:

20-րդ դարի թուրքական պոեզիայի ուղղություններն ու առանձնահատկությունները (Ահմեթ Հաշիմ, Օրհան Սեզքի, Յաշար Նաբի, Նաիլ, Օրհան Վելի և ուրիշներ): Ֆազըլ Հյուսնու Դադլարջայի (ծնվ. 1914): 20-րդ դարի երկրորդ կեսի թուրքական արձակի թեմատիկ ծավալները (Օրհան Զեմալ, Ֆաքիր Բայբուրթ, Ֆահրի Էրդինչ, Երգիծաբան Ազիզ Նեսին):

«Փոքր մարդու», «Մարդու միայնություն», «Մարդու երջանկություն», «Մարդու ողբերգություն», թեմաների արձարծունը թուրք գրականության մեջ: «Յին ու Նոր սերունդների» հակասությունների հիմնահարցերը թուրքական արձակում: Գյուլագրությունը որպես 20-րդ դարի երկրորդ կեսի թուրքական արձակի գլխավոր թեմատիկներից մեկը: 1960-1970-ական թթ. Թուրքիայում տեղի ունեցող իրադարձությունների արձագանքները թուրք գրականության մեջ: Պատմական թեմատիկայի ամրակայումը արձակում. քաղաքական վեպի ձևավորումը:

Ֆաքիր Բայքուրթի (1929-1999) գրական և հասարակական գործունեությունը. ռեալիստական գյուլագրության վառ ներկայացուցիչ: Սոցիալական հավասարության, հակաամերիկյան տրամադրությունների և աշխատանքային արտագաղթի թեմատիկան Բայքուրթի պատմվածքներում ու վեպերում:

«Սոցիալական ռեալիզմի»-ը 1950-1970-ական թթ. թուրքական արձակում: Ազիզ Նեսիհի (1915-1995). Երգիծանքը. «Փոքր մարդու», մտավորականի, աշխատավորի կերպարը պատմվածքներում:

Ժամանակակից թուրքական արձակի գաղափարական և թեմատիկ հիմնահարցերը, ժանրային ծավալումները:

Յաշար Զեմալի (ծնվ. 1922-). «Սոցիալական ռեալիզմի»՝ որպես գյուլական կյանքը համակողմանիորեն պատկերելու ուղղության քեմալյան ծավալումները: Բանահյուսական տարրերը, դարձվածքները, բարբառը որպես ստեղծագործությունների գլխավոր լեզվաճանկան բացահայտիչներ: «Արարատ լեռան լեզենդը», «Ամմահ խոտը» վեպերի գաղափարական և գեղարվեստական արժեքը:

Զեմալ Յալչընի (ծնվ. 1952) վեպերի քաղաքական, գաղափարաբանական ուղղվածությունն ու նպատակները, գեղարվեստական և թեմատիկ ընդգրկումները, լեզվաճանկան առանձնահատկությունները: Առաջին անգամ Յալչի վեպերում («Սիրտս քեզանով է խայտում» (Seninle Güler Yüreğim), «Նորահարս» (Sarı Gelin) Թուրքիայում ապրող ծագումով հայ մահմեդականների կամ «ծպոյալ հայերի»՝ որպես գրական կերպարների արձարծունան քաղաքական նկատառումների վերլուծությունը: «Ավանդ տրված օժիտը» վեպի վերլուծությունը:

Օրհան Փամուքի (ծնվ.1952) ստեղծագործությունների սյուժետային և գաղափարական ուղվածությունը: Իսլամական և քրիստոնեական աշխարհների տարածայնությունների վերացման «մշակութային քաղաքականության» փամուկյան սխեմայի, ինչպես նաև արևմտյան մոդեռնիզմի տարրերի դրսևորումները Փամուքի վեպերում: Իրական կյանքը նկարագրելու՝ Փամուքի օգտագործած գեղարվեստական միջոցները: «Ջնդեթ Բեյը և նրա որդիները», «Խաղաղ տուն», «Սպիտակ ամրոց», «Սև գիրք», «Իմ անունը կարմիր է» «Ձյուն» վեպերի գաղափարական, գեղարվեստական արժեքը: Անցյալի արժեվորումը Փամուքի քաղաքական և փիլիսոփայական հայացքների վերլուծությունը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Գալշոյան Ս., Ղասակարգերի փոխհարաբերության խնդիրը Յաշար Զեմալի «Թիթեղը» վիպակում, Արևելագիտության հարցեր (Գիտական հոդվածների ժողովածու) VII, Երևան, ԵՊՀ, 2012, էջ 342-362:
2. Խաչատրյան Է., Օրհան Զեմալ, գրական դիմանկարի փորձ, Արևելագիտության հարցեր (Գիտական հոդվածների ժողովածու) VII, Երևան, ԵՊՀ հրատ., 2012, էջ 363-370:
3. Մարտիրոսյան Ա., Թուրքական քաղաքական վեպի թեմատիկ առանձնահատկությունների շուրջ (1980-ական թվականներ), Արևելագիտության հարցեր, Երևան, ԵՊՀ, 2012, հ. 7, էջ 371-378:
4. Մելքոնյան Ռ., Թուրք գրող Ֆաքիր Բայքուրթը (գրական դիմանկարի փորձ), «Նոր-դար», թիվ 4, Երևան, 2004, էջ 117-124:
5. Մելքոնյան Ռ., «Գյուղական ինստիտուտները» և գրական կյանքը Թուրքիայում (1940-50 թթ.), Կանթեդ, Ե., 2005, թ. 1 (22), էջ 139-144:
6. Մելքոնյան Ռ., Հայոց ցեղասպանության թեման արդի թուրքական գրականության մեջ, Երևան, ՎՄԿ-ՊՐԻՆՏ, 2010, 128 էջ:
7. Մելքոնյան Ռ., Մարտիրոսյան Ա., Պոստմոդեռնիստական «նորարական վեպը» որպես թուրքական քաղաքական վեպի ավանդույթների անկման ազդարար, Էջմիածին, Ս. Էջմիածին, 2015, Ե, էջ 89-97:
8. Պետրոսյան Տ., Թևֆիք Ֆիքրեթի պոեզիայի որոշ առանձնահատկությունների շուրջ («Մառախուղ» բանաստեղծությունը), Թյուրքագիտական և օսմանագիտական հետազոտություններ, հ. VI, ՀՀ ԳԱԱ ԱԻ, Երևան, 2009, էջ 323-330:
9. Պետրոսյան Տ., Թուրք բանաստեղծ Թևֆիք Ֆիքրեթը՝ Հայ Վրիժառուկի Ներբողագիր, Լրաբեր հասարակական գիտությունների, Երևան, 2011, էջ 211-218:

10. Սահակյան Լ., Դավթյան Ա., Յարութ Զադրի Զարաօսմանօղլու գրական դիմանկարի փորձ, Կանթեդ, 2010, Թիվ 1, էջ 41-50:
11. Սաֆարյան Ա., Չիյա Գյոքալփը և «Թյուրքականության հիմունքները», Երևան, ԵՊՀ հրատ., 2012, 300 էջ:
12. Айзенштейн Н., Из истории турецкого реализма, Заметки о турецкой прозе (70-е годы XIX в.-30-е годы XX в.), Москва, «Наука», 1968, 288 с.
13. Алькаева Л., Очерки по истории турецкой литературы 1908-1939 гг., Москва, Изд. Академии Наук СССР, 1959, 220 с.
14. Алькаева Л., Сюжеты и герои в турецком романе (конец XIX- начало XX века), Москва, «Наука», 1966, 184 с.
15. Алькаева Л., Из истории турецкого романа 20-50-е годы XX века, Москва, Наука, 1975, 277 с.
16. Бабаев А., Назым Хикмет: Жизнь и творчество, Москва, Гостлитиздат, 1957, 380 с.
17. Бабаев А., Очерки современной турецкой литературы, Москва, Изд. восточной литературы, 1959, 241 с.
18. Гарбузова В., Турецкие поэты XIX в., Ленинград, Изд. ЛГУ, 1970, 116 с.
19. Кямилев Х., У истоков современной турецкой литературы, (турецкие писатели-просветители второй половины XIX в.), Москва, «Наука», 1967, 132 с.
20. Литература Востока в средние века, Москва, «Наука», 1970, 548 стр..
21. Меликли Т., История литературы Турции, М. ИПК МГЛУ, 2010, 265 с.
22. Образцов А., Сулейманова А., Модернизм в турецкой литературе; Модернизм в литературах Азии и Африки. Очерки, СПб, СПбГУ, 2014, стр. 94-152.
23. Репенкова М., От реализма к постмодернизму, Москва, Гуманитарий, 2008, 202 с.
24. Репенкова М., Вращающиеся зеркала: Постмодернизм в литературе Турции, Москва, «Восточная литература», 2010, 240 с.
25. Утургаури С., Турецкая проза 60-70-х годов: основные тенденции развития, Москва, 1982, 215 с.
26. Halman T., A Millennium of Turkish Literature (A Concise History), Ankara, Ministry of Culture and Tourism, 2009, Second Edition, 223 p..
27. The Cambridge History of Turkey, vol. 4: Turkey in the Modern World, Edited by Reşat Kasaba, London, Cambridge University Press, 2008, 574 p.
28. Ecevit Y., Türk Romanında Postmodernist Açılımlar, İstanbul, İletişim Yayınları, 2011, 7. Baskı, 240 s..

29. Kurdakul Ş., Çağdaş Türk Edebiyatı, İstanbul, Bilgi Yayınevi, 1994, c. 1, 4-üncü basım, 266 s..
30. Kurdakul Ş., Çağdaş Türk Edebiyatı, İstanbul, Bilgi Yayınevi, 1994, c. 2, 4-üncü basım, 288 s..
31. Kurdakul Ş., Çağdaş Türk Edebiyatı, İstanbul, Bilgi Yayınevi, 1994, c. 3, 3-üncü basım, 316 s..
32. Kurdakul Ş., Çağdaş Türk Edebiyatı, İstanbul, Bilgi Yayınevi, 1994, c. 4, 3-üncü basım, 351 s..
33. Moran B., Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış, İstanbul, İletişim Yayınları, 2001, c. 1, 8-inci basım, 256 s..
34. Moran B., Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış, İstanbul, İletişim Yayınları, 2002, c. 2, 8-inci basım, 328 s..
35. Moran B., Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış, İstanbul, İletişim Yayınları, 2002, c. 3, 6-inci basım, 138 s..

ՊԱՐՍԻՑ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

<<Ավեստան>>՝ որպես պարսից հին գրական հուշածան:

Միջին պարսկերենով ստեղծված գրականությունը:

Արաբական նվաճումները և իրանական գրական արժեքների փոփոխությունը: <<Ֆարսիդարիով>> ձևավորվող գրականությունը 9-10 դդ. (Ռուդաքին և նրա ժամանակակիցները):

Ֆիրդուսու <<Շահնամեն>>՝ որպես հեղինակային հերոսապատում. Հաջորդ էպիկական խմբավորումները (<<Բարզունամեն>>, <<Գարշասպնամեն>> և այլն):

<<Շահնամեն>> հայ իրականության և քնարերգության մեջ:

Պրոֆեսիոնալ բանաստեղծի ինստիտուտը (մալթք աշշոարա) և արքունական դասիդեի զարգացումը (Օստրի, Ֆառադիսի, Մանուչեհրի):

Նեզամիի <<Խամես>>-ն: Զրիստոնեական աշխարհի անդրադարձը <<Խոսրով և Շիրին>> պոեմում:

Օմար Խայամի փիլիսոփայական քառյակը որպես այդ ժանրային ձևի զարգացման բարձրագույն աստիճան:

Սուֆիզմի ելությունը և դրսևորումը պարսից միջնադարյան պոեզիայում:

Ջալալ ադ-Դին Ռումի. կյանքը և ստեղծագործությունները որպես սուֆիական հիմնական գաղափարների ձևաչափ (մոդել):

Հաֆեզը և բազմաթեմատիկ դազալի կայացումը:

Սաադին՝ բարոյախրատաբան և քնարերգու:

Ջամին^a Էաիզոն և պարսից միջնադարյան գրական զարգացումների հանրագումար:

Պարսից գրական ոճերը, դրանց ժամանակագրությունը և հայտնի ներկայացուցիչները:

Նասեր Խոսրովի <<Սաֆարնամեն>> և անդրադարձը հայերին:

Նեզամի Արուզի Սամարղանդիի <<Չորս զրույցը...>>՝ որպես միջնադարյան հուշագրական արձակի նմուշ և ժամանակի արժեհամակարգի ցուցիչ:

Հնդկական բարդ ոճը Չիա ադ-Ղին Նախշաբիի շոջանակավոր արձակում (<<Թուրթինամեն>>):

Պարսից սոր պոեզիայի (շեերե նո) ձևավորման և զարգացման ընթացքը (Նիմա Յուշիջ, Սոհրաբ Սեփեհրի, Ֆորուզ Ֆարրոխզադ):

20-րդ դարի արձակը. հոգեբանական նովելի կայացումը (Սադեղ Հեդայաթ, Սադեղ Չուբաք, Ջալալ ալե Ահմադ և այլոք):

Հայ իրանագետները և նրանց գիտական ժառանգությունը:

Պարսից պոեզիան հայ թարգմանական արվեստում:

Պարսից պոեզիան եվրոպական գիտակցության մեջ (Գյոթե Ի.Վ.):

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Абдуллаева Ф.И., Средневековая персидская поэзия. Тексты, переводы, коммент., СПб-б, 2001.
2. Арберри Дж., Суфизм, Мистики ислама, М., 2002.
3. Бертельс Е.Э., Избр. труды. История персидско-таджикской литературы. М., 1960.
4. Бертельс Е.Э., Избр. труды. Низами и Фузули. М., 1962.
5. Бертельс Е.Э., Избр. труды. Навои и Джами. М., 1965.
6. Бертельс Е.Э., Избр. труды. Суфизм и суфийская литература. М., 1965.
7. Бертельс Е.Э., Избр. труды. История литературы и культуры Ирана. М., 1988.
8. Брагинский И.С., Из истории таджикской и персидской литератур. М., 1972.
9. Брагинский И.С., 12 миниатюр, М., 1971.
10. Брагинский И., Комиссаров Д., Персидская литература. Краткий очерк, М., 1961.

11. Ватват, Рашид ад-Дин. Сады волшебства в тонкостях поэзии (Хадаик ас-сихр фи дакаиш аш-шир). Перевод. Перс., исслед. и коммет. Н.Ю. Чалисовой. М., 1985.
12. Гете И.В., Западно-восточный диван, подг..Брагинский И.С, Михайлов А.В., М., 1988.
13. Дорри Дж., Модернизм в новейшей персидской прозе. Сб. Исламская Республика Иран в 90-е годы, М., 1998.
14. Дорри Дж. Х., Персидская литература XX века, М., 2005.
15. Занд М.И., Шесть веков славы, М, 1964.
16. История всемирной литературы (Иран), т. 1-8, М. , 1983-94.
17. История персидской литературы XIX-XX вв., М., 1999.
18. История персидской и таджикской литератур, под ред. Ян Рипка, М., 1970.
19. Кляшторина В.Б., “Новая поэзия” в Иране. М., 1975.
20. Козмоян А.К., Рубаи в классической поэзии на Фарси, Ереван, 1981.
21. Литература востока в средние века, часть 2, М, 1970.
22. Меликсет-Бек Л.М., Источниковедческие заметки, сост. и ред. П. Мурадян, Ереван, 2010.
23. Рейснер М.Л., Эволюция классической газели на Фарси (10-14 века). М., 1989.
24. Шамс-и Кайс ар-Рази. Свод правил персидской поэзии (Ал-муджам... Часть 2. О науке рифмы и критики поэзии. Перевод с перс., исслед. и коммент. Н.Ю. Чалисовой. М., 1997.
25. Աղայան Է., Պարսից գրականության պատմություն, Երևան:
26. Կոզմոյան Ա.Կ., Դասական քառյակը Ռուդարիից մինչև Ջամի <<Մարգարտաշար Ռորայաթ>>, /Ժողովածու/, Երևան, 1990:
27. Կոզմոյան Ա.Կ., Հանճարեղ պարզության վարպետը, <<Ռուդարի>>, /Ժողովածու/, Մշակույթի հայկական ֆոնդ, Ապրիլ, Երևան, 1995
28. Կոզմոյան Ա.Կ., Պարսից միջնադարյան պոեզիան սուֆիզմի գաղափարների և գեղագիտության համակարգում. <<Պարսից պոեզիայի ընտրանի>>, /Ժողովածու/, Երևան, 2004
29. Մելիք Օհանջանյան Կ., Ֆիրդուսին և Իրանի վիպական մոտիվները <<Շահնամում>> և հայ մատենագրության մեջ, <<Ֆիրդուսի>>, 1934:
30. Մինասյան Արփիկ, Սաադիի <<Գոլեսթանը>> և նրա հայերեն թարգմանությունները, Երևան, 1972
31. Միրզայան Չ., Իրանի ժամանակակից բանաստեղծությունը, Պեյրուբ, 1968
32. Մովսիսյան Հ.Հ., Շեխյան Լ.Հ., Ժամանակակից պարսից գրականության պատմության ակնարկներ (1941-1972), Երևան, 1989
33. Պատմություն Սեբեոսի, աշխ. Գ.Վ. Աբգարյանի, Երևան, 1979
34. Սաֆրաստյան Լ., Կանանց հիմնախնդիրները ժամանակակից իրանական գրականության մեջ (1980-90 թթ.), Երևան, 2010:

35. Սոցիալական մոտիվները ժամանակակից պարսկական արձակում, (Ա.Յ. Բուդաղյան, Յ. Յ. Մովսիսյան Լ.Յ. Շեխոյան), Երևան, 1970:
36. <<Ֆիրդուսի>>, քաղեց և թարգմ. Յ. Աճառյանը, Երևան, 1942:
37. Aryanpour Yahya, Az Saba Ta Nima, Tehran, 1-2, 1372.
38. Browne E.G., A Literary History of Persia, v. 1-4, Cambridge.
39. Արտա վիրապ Նամակ, պահլավերեն բնագրից թարգմանեց և ծանոթագրեղ՝ պրոֆ. Ռ.Թ. Աբրահամյան, Ե., 1958:
40. Չուգասսյան Բ., Հայ-իրանական գրական առնչությունները /5-18 դդ/, Ե. 1963: